

INSTITUTUL DE ȘTIINȚE ALE EDUCAȚIEI

CURRICULUM

PENTRU DISCIPLINA OPȚIONALĂ

ÎNVĂȚĂM SĂ VORBIM ARGUMENTAT

Clasa a X-a – a XI-a

Aria curriculară: Limbă și comunicare

Chișinău, 2019

Aprobat în ședința Consiliului Științifico-Didactic al Institutului de Științe ale Educației din 18 martie 2019 (proces-verbal nr. 7).

Aprobat la ședința Consiliului Național pentru Curriculum
(**ordinul MECC nr.1110 din 06.09 2019**)

Elaborat în cadrul proiectului instituțional „Strategii pedagogice ale formării vorbitorului cult de limbă română din perspectiva educației europene pentru limbi”, sectorul „Limbă și Comunicare” al Institutului de Științe ale Educației.

Autori:

Maria HADÎRCĂ, doctor, conferențiar cercetător, Institutul de Științe ale Educației
Natalia GRÎU, consultant principal, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării

Recenzenți:

Ion Achiri, doctor, conferențiar universitar, Institutul de Științe ale Educației

Svetlana Nastas, doctor în pedagogie, Institutul de Științe ale Educației

Anatol Ionaș, doctor, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Tiraspol

Livia State, profesoară de limba și literatura română, grad didactic superior, IPLT „M. Eminescu”, mun. Chișinău

Svetlana Sandu-Grosu, profesoară de limba și literatura română, grad didactic superior, IPLT „Gh. Asachi”, mun. Chișinău

CUPRINS

Preliminarii.....	pag. 4
I. Concepția didactică a disciplinei.....	pag. 5
II. Competențe transdisciplinare.....	pag. 7
III. Competențe specifice disciplinei opționale	pag. 8
IV. Repartizarea temelor pe unități de competențe, unități de învățare, activități de învățare și de evaluare recomandate.....	pag. 8
V. Sugestii metodologice	pag. 13
VI. Bibliografie	pag. 14

I. PRELIMINARII

Trăim într-o lume a comunicării. De aici, interesul pentru *comunicare* în general, ca proces decurgând din condițiile reale ale vieții umane, dar și pentru stăpânirea strategiilor de comunicare eficientă, între care și vorbirea argumentată, după cum și dorința firească a fiecărui copil, tânăr sau adult de a ști să comunice cât mai bine în aceste vremuri ale comunicării.

În acest context, școala are datoria de a-i pregăti pe tineri pentru activitatea de comunicare argumentată, eficientă. Competența-cheie de comunicare (în limba maternă / limbi străine) reprezintă astăzi o abilitate necesară fiecărui individ, indiferent de vârstă, de pregătirea sa profesională sau de condiția lui socială, abilitatea de a vorbi argumentat, pentru a comunica eficient, fiind considerată un mijloc nu doar de persuasiune, ci, mai ales, de interacțiune umană și de integrare în plan comunitar, social și național.

A învăța să vorbești argumentat înseamnă, în primul rând, a învăța *ce este argumentarea*, în general, cum poți avea un comportament comunicativ asertiv, ce strategii, tehnici de comunicare asertivă există în acest scop și cum pot fi utilizate acestea de către vorbitor în vederea susținerii unei idei sau afirmații, unei opinii sau poziții.

În al doilea rând, a învăța să vorbești argumentat înseamnă a ști *cum se construiește* o argumentație sau un discurs argumentativ, într-o situație dată de comunicare, pentru a-ți crește capacitatea de persuasiune/ convingere, prin formularea, cântărirea și structurarea argumentelor, înlănțuirea lor într-un mod logic și formularea unor concluzii pertinente.

În al treilea rând, argumentarea mai înseamnă a ști să asculți atent și activ gândurile altora, să încerci să înțelegi logica acestora, pentru ca apoi să găsești punctul slab în această logică și să construiești o proprie strategie de contraargumentare adecvată sau să intri în polemică.

Așadar, argumentarea este o abilitate de comunicare necesară și utilă în orice situație și context: acasă – în discuția cu membrii familiei, la școală – în interrelaționarea cu colegii și cu profesorii sau în societate, în general, definită astăzi drept *o societate a comunicării*.

De remarcat, argumentarea și dezbaterile de idei pot fi regăsite în educația tinerilor din diferite țări ale lumii, fie ca activitate curriculară, fie ca preocupare extracurriculară. Exemplul altor state europene, cum ar fi Franța și România, demonstrează locul important pe care aceste metode verbal-comunicative îl au în

procesul formării tinerei generații. Un exemplu relevant este includerea în cadrul probei de bacalaureat din aceste țări a unui subiect centrat exclusiv pe elaborarea unui text argumentativ.

În conceptualizarea disciplinei s-a pornit de la premisa că formarea strategică a competenței de comunicare argumentată este necesară și elevilor liceeni din Republica Moldova, rolul primar revenindu-le disciplinelor din aria Limbă și comunicare, iar activitatea de formare pedagogică a competenței date poate și trebuie să fie abordată printr-un demers inter- și transdisciplinar, dat fiind că la achiziționarea acestei competențe trebuie să contribuie sinergetic mai multe discipline școlare.

Pornind se la aceste considerente pedagogice, a fost elaborat curriculumul opțional *Învățăm să vorbim argumentat*, care constituie o extindere a curricula disciplinare de *Limba și literatura română*, *Limba străină*, precum și curricula destinate limbilor minorităților naționale (limba ucraineană, limba găgăuză, limba bulgară, limba rusă) fiind deci parte componentă a Curriculumului Național.

Curriculumul *Învățăm să vorbim argumentat* este elaborat pentru a fi implementat la nivelul clasei a X-a sau a XI-a. Respectiv, documentul se adresează direct profesorilor de limba și literatura română, dar și profesorilor de la alte discipline lingvistice (limbi străine, limbi ale minorităților naționale), precum și tuturor acelorora care doresc să se angajeze în acțiunea pedagogică de formare-dezvoltare transdisciplinară a competenței de comunicare argumentată.

Administrarea disciplinei opționale *Învățăm să vorbim argumentat*

Statutul disciplinei	Aria curriculară	Clasa	Nr. de unități de conținuturi	Nr. de ore pe an
Opțională	Limbă și comunicare	Clasa a X-a/ XI-a	5	34

II. CONCEPȚIA DIDACTICĂ A DISCIPLINEI OPȚIONALE

Curriculumul opțional *Învățăm să discutăm argumentat* reprezintă un nou produs curricular, cu statut de document normativ central, elaborat expres pentru susținerea procesului de formare-dezvoltare a competențelor-cheie, între care și

comunicarea în limba română, și are în vedere pregătirea lor pentru o inserție socioprofesională mai ușoară.

Scopul disciplinei opționale *Învățăm să vorbim argumentat* vizează formarea competenței de comunicare argumentată a elevilor, prin achiziționarea cunoștințelor despre etapele argumentării și strategiile de comunicare asertivă, formarea-dezvoltarea capacităților de analiză și gândire critică, a abilităților de exprimare argumentată în dezbaterile de idei, cultivarea toleranței față de pluralismul opiniilor.

Curriculumul *Învățăm să vorbim argumentat* a fost conceput ca un opțional de extindere și de aprofundare a activităților de formare-evaluare proiectate în cadrul disciplinei *Limba și literatura română, Limba străină*, precum și *Limba și literatura ucraineană/ găgăuză/ bulgară/ rusă* are în vedere dezvoltarea competenței de exprimare orală, căreia curriculumul actual, dar și practica școlară îi acordă mai puțină atenție, dar care este atât de necesară în activitatea zilnică de comunicare a elevilor, precum și în perspectiva pregătirii acestora pentru configurarea și dezvoltarea propriului proiect de carieră.

În acest sens, opționalul *Învățăm să vorbim argumentat* vine să orienteze cadrele didactice spre o echilibrare necesară în realizarea activităților de învățare a celor două forme de bază ale comunicării (exprimarea orală și exprimarea scrisă) și să propună, totodată, o extindere a conținuturilor învățării, precum și o diversificare a activităților de predare-învățare-evaluare în vederea eficientizării acțiunii pedagogice de formare a competenței-cheie de comunicare a elevilor.

Așadar, curriculumul *Învățăm să vorbim argumentat* pune accent deosebit pe comunicarea orală și pe crearea unor contexte de comunicare autentică, favorizante pentru dezvoltarea argumentației, pe efortul individual al elevului, pe calitatea și diversitatea metodelor comunicative de predare și pe corectitudinea comunicării în contexte reale. Curriculumul se întemeiază pe două principii de bază ale comunicării – *principiul cooperării* și *principiul politetei*, precum și pe normele de etică ale comunicării orale, între care: formularea clară, concisă și coerentă a mesajului; folosirea unui limbaj literar; ascultarea până la capăt a vorbitorului; respectarea temei (subiectului) pentru comunicare; adecvanța tonului în comunicare etc.

În acord cu structura oricărui proiect curricular, curriculumul opțional *Învățăm să vorbim argumentat* respectă integral definiția generală a competenței școlare (cunoștințe + capacități / abilități + atitudini), pe care o valorifică în componenta VI, orientând astfel cadrele didactice în proiectarea și realizarea demersului educațional de formare a competenței de comunicare argumentată.

Curriculumul evidențiază competențele-cheie urmărite prioritar prin disciplina opțională, subliniază contribuția disciplinei opționale la dezvoltarea competenței-cheie comunicarea în limba maternal și prezintă competențele specifice necesare de format prin disciplina respectivă, precum și valorile și atitudinile necesare de cultivat prin activitatea de formare a acestora.

III. COMPETENȚE TRANSDISCIPLINARE

Curriculumul opțional *Învățăm să vorbim argumentat* vizează formarea-dezvoltarea competenței-cheie *comunicarea în limba română* și se axează pe dezvoltarea dimensiunii orale a acesteia, în mod special, pe dezvoltarea comportamentului asertiv în comunicare, a capacităților de persuasiune în contexte reale de comunicare, a abilităților de vorbire dialogată și monologată. Disciplina opțională va contribui la formarea-dezvoltarea următoarelor unități de competențe ale acesteia:

- competența de a comunica corect, coerent și eficient în limba română;
- competența de a discuta / dezbate argumentat, utilizând tehnici de argumentare și contraargumentare;
- competența de a recepta valori și a lansa mesaje cu un conținut valoric-atitudinal.

IV. COMPETENȚE SPECIFICE DISCIPLINEI OPȚIONALE

- Dezvoltarea abilităților de ascultare activă și de comunicare eficientă, dovedind gândire critică și bunăvoință;
- Utilizarea corectă și adecvată a argumentării / contraargumentării în cadrul unei discuții / dezbateri, manifestând respect pentru interlocutor;
- Susținerea cu argumente a unui dialog / unei dezbateri / unui discurs public pe o temă de interes genera, dovedind atitudine constructivă.

VALORI ȘI ATITUDINI DEZVOLTATE PRIN DISCIPLINA OPȚIONALĂ

- Atitudinea pozitivă față de comunicare
- Gândire critică și reflexivă
- Autonomie în gândire
- Toleranță față de valorile, opiniile și argumentele celorlalți
- Deschidere pentru comunicare și interrelaționare cu ceilalți

V. REPARTIZAREA TEMELOR PE UNITĂȚI DE ÎNVĂȚARE ȘI DE TIMP

Clasa	Unități de învățare	Nr. de ore
X	I. Comunicarea asertivă	6
	II. Comunicarea înseamnă și ascultare	6
	III. Învățăm să discutăm argumentat	6
	----- IV. Argumentarea în dezbaterile de idei	8
	V. Învățăm să ținem discursuri publice	8
	Total	34 ore

VI. UNITĂȚI DE COMPETENȚE, UNITĂȚI DE ÎNVĂȚARE, ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE ȘI DE EVALUARE RECOMANDATE

Unități de competențe	Unități de învățare	Activități de învățare și de evaluare
1.1. Identificarea elementelor de asertivitate în actele de vorbire	I. Comunicarea asertivă <ul style="list-style-type: none"> Ce înseamnă să fii asertiv în comunicare? Caracteristicile unui comportament asertiv.	Exerciții de: <ul style="list-style-type: none"> accesare DEX online audiere a unor mesaje formulare a întrebărilor, opiniilor
1.2. Dezvoltarea abilităților de comunicare asertivă	<ul style="list-style-type: none"> Relația emițător – receptor în comunicarea asertivă. 	<ul style="list-style-type: none"> definire a calităților unui comportament asertiv discutare a regulilor privind comportamentul

	<ul style="list-style-type: none"> • Tehnici eficiente în comunicarea asertivă. 	<p>asertiv</p> <ul style="list-style-type: none"> - formulare a regulilor de comunicare asertivă etc. <p>Activități de evaluare: Atelier de discuție Sondajul de opinie Fișe de lucru: reguli ale comportamentului asertiv Cod de reguli: neticheta clasei</p>	
<p>2.1. Aplicarea deprinderilor de ascultare și gândire critică a unui mesaj audiat</p> <p>2.2. Susținerea unei idei, opinii sau poziții cu argumente</p>	<p>II. Comunicarea înseamnă și ascultare</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rolul ascultării în comunicarea asertivă. • Cum îi determinăm pe ceilalți să ne asculte? Strategii de motivare a ascultătorului. • Manipularea prin cuvinte și imagini. Cum analizăm critic un mesaj audiat? • Metode de dezvoltare a abilităților de ascultare și gândire critică. 	<p>Exerciții de:</p> <ul style="list-style-type: none"> - elaborare a dialogurilor și monologurilor - identificare a situațiilor de distorsionare a comunicării - antrenare a discursului argumentativ - dezvoltare a abilităților de ascultare. - aplicare a strategiilor de motivare a ascultătorului - simulare a unor situații concrete de argumentare - argumentare a rolului ascultării active/empatice - dezbateră orală a unor clipuri publicitare <p>Activități de evaluare:</p> <p>Joc de rol</p>	

		<p>Studiu de caz</p> <p>Fișe de lucru: Strategii de motivare a ascultătorului;</p>	
<p>3.1. Folosirea eficientă a întrebărilor și intervențiilor într-o discuție argumentată</p> <p>3.2. Utilizarea conectorilor logici în construirea unei argumentații</p> <p>3.3. Analiza argumentelor în vederea acceptării sau respingerii acestora</p>	<p>III. Învățăm să discutăm argumentat</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cum putem fi convingători într-o discuție? Rolul argumentelor în comunicarea asertivă. • Ierarhizarea argumentelor. Rolul conectorilor logici în construirea unei argumentații. • Învățăm să construim o argumentație. Etape de elaborare a discursului argumentativ. • Strategii de construire a unui discurs argumentativ. Utilizarea cuvintelor cu efect puternic. 	<p>Exerciții de:</p> <ul style="list-style-type: none"> - recunoaștere a comunicării persuasive în situații autentice - lectură cu voce a mostrelor de text - recunoaștere a mesajului nonverbal a corpului - construire a discursului persuasiv - utilizare a sinonimiei și antonimiei contextuale - analiză a valorii stilistice a cuvintelor în context <p>Activități de evaluare:</p> <p>Proiect individual Elaborare de produse la portofoliu personal Prezentare publică a discursului</p>	
<p>4.1. Prezentarea argumentelor/ contraargumentelor</p>	<p>IV. Argumentarea în dezbateră de idei</p> <ul style="list-style-type: none"> • Argumentarea ca formă de prezentare și susținere a 	<p>Exerciții de:</p> <ul style="list-style-type: none"> - construire a argumentării simple 	

<p>în acord cu scopul urmărit într-o dezbatere</p> <p>4.2. Construirea de afirmații pentru a dezbate o problemă</p> <p>4.3. Realizarea rolurilor specifice vorbitorilor, conform regulilor formatelor de dezbateri</p>	<p>unei idei.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rolul argumentelor și contraargumentelor într-o dezbatere de idei. • Argumentarea ca formă de prezentare a adeziunii sau a opoziției. • Dezbateră de tip Forum 	<ul style="list-style-type: none"> - utilizare a conectorilor logici - structurare a argumentelor în text - utilizare a exemplelor - construire a argumentării complexe - înregistrare video a dezbaterii - analiză participării în dezbateri <p>Activități de evaluare: Prezentare publică a discursului Evaluarea / autoevaluarea discursului realizat Evaluarea participării într-o dezbatere</p>
<p>5.1. Identificarea părților componente ale unui discurs argumentativ</p> <p>5.2. Aplicarea gândirii critice în analiza unor discursuri publice</p> <p>5.3. Elaborarea și susținerea unui discurs public pe o temă dată</p>	<p>V. Învățăm să ținem discursuri în public</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vorbitorul în public. Fobia de public. Cum gestionăm emoțiile? • Discursuri celebre (Demostene, Cicero, M. Kogălniceanu, N. Titulescu ș.a.) • Etape de elaborare și tehnici de prezentare a discursului public. 	<p>Exerciții de:</p> <ul style="list-style-type: none"> - comunicare în grup - audiere și analiză a unor discursuri publice - identificare și comparare a diferitelor tipuri de discursuri - redactare a unui discursului public - utilizare a interogației - analiză a informației în textele audiate - argumentare a importanței elocinței

	<ul style="list-style-type: none"> • Interogația în discursul public. Interogația ca „motiv al dialogului”. • Elocvența sau arta de a vorbi frumos, emoționant, convingător. 	<p>Activități de evaluare: Studiu de caz Evaluarea / autoevaluarea discursului realizat Proiect de grup Portofoliul personal</p>	
--	--	---	--

VII. SUGESTII METODOLOGICE

Implementarea la clasă a oricărui curriculum, inclusiv a opționalului *Învățăm să vorbim argumentat*, solicită, în primul rând, asumarea de către cadrele didactice a scopului educațional al disciplinei, în al doilea rând, respectarea prevederilor formulate de autori pe fiecare componentă curriculară, aceasta reprezentând condiția de bază în proiectarea și realizarea cu succes a demersului didactic proiectat în vederea atingerii competențelor de comunicare argumentată preformulate.

Prin urmare, se impune lectura atentă a fiecărei componente curriculare (Preliminarii, Concepția didactică a disciplinei, Competențele-cheie urmărite prin disciplina opțională, Competențele specifice disciplinei opționale etc., nu doar a celei referitoare la repartizarea temelor), în vederea conștientizării finalităților necesare de atins prin opționalul respectiv și a elaborării în acest sens a unor strategii didactice eficiente.

Așa cum anul școlar este constituit din 34 de săptămâni, se recomandă proiectarea planificării calendaristice și realizarea cursului opțional în cadrul a 34 de ore, distribuite la discreția cadrului didactic. În scopul realizării demersului practic de formare-dezvoltare a competenței de a vorbi argumentat, curriculumul orientează cadrul didactic să elaboreze proiectul de lungă durată și să stabilească unitățile de învățare conform repartizării propuse de către autori, selectând judicios metode, procedee și tehnici adecvate de predare-învățare-evaluare, astfel încât să se ajungă la atingerea finalității propuse.

Conținuturile recomandate în actualul curriculum aduc elemente de noutate în raport cu cele propuse în curriculumul de limba și literatura română, ele vizează înțelegerea modului cum funcționează realmente comunicarea, argumentează

importanța ascultării într-un act de comunicare și sugerează dezvoltarea etapizată a unei argumentații, propunând spre examinare teme mai puțin abordate în mediul educațional, dar cu accent deosebit pe formarea competenței de comunicare orală dialogată – forma cea mai pregnantă de interacțiune prin comunicare, dar și a celei discursive, în perspectiva pregătirii elevilor pentru situațiile de comunicare din viața reală.

Metodele de bază aplicate în vederea realizării activităților de formare-evaluare a competenței de comunicare argumentată proiectate în prezentul curriculum vor fi *discuția, dezbateră și prezentarea*, care vor fi suplimentate ori de câte ori va fi nevoie cu alte metode și tehnici verbal-comunicative, cum ar fi: *observarea, analiza, studiul de caz, interviul etc.*

Activitățile de formare-evaluare a competențelor comunicative ale elevilor și exercițiile propuse în actualul curriculum au caracter de recomandare, ele urmând să ghideze și să orienteze activitatea cadrului didactic în proiectarea propriului demers, care însă trebuie să țină cont de condițiile concrete ale clasei de elevi. Ele oferă profesorului un cadru metodologic deschis pentru exersarea discuției, argumentației într-o discuție sau o dezbateră de idei.

După cum se știe, elevii învață să comunice mai bine, mai eficient atunci când sunt direct implicați în activități concrete de comunicare. De aceea curriculumul recomandă, în primul rând, activitățile în perechi și în grup, exercițiile de cooperare, brainstorming-ul, jocul de rol, studiul de caz etc., or s-a demonstrat că acestea contribuie considerabil atât la stimularea interesului pentru o temă de discuție / dezbateră, cât și la desăvârșirea formală și logico-semantică a actului de comunicare ca atare.

Deprinderea de a asculta interlocutorul, abilitatea de a înțelege la auz informația lansată și de a interpreta mesajul, măiestria de a formula și a lansa o întrebare, priceperea de a formula un răspuns și de a structura un discurs, capacitatea de a analiza răspunsul primit la o întrebare lansată etc. sunt doar câteva dintre abilitățile de comunicare orală recomandate a fi urmărite prin activitățile de formare-evaluare a competenței de comunicare argumentată.

La fel, se știe că anume de la profesorii lor elevii învață ambele roluri ale persoanelor implicate într-un act de comunicare: cel al emițătorului și cel al receptorului. Prin urmare, exersarea tehnicilor interactive trebuie să intre în arsenalul de lucru al profesorului, adică să devină operaționale, iar fiecare profesor trebuie să se știe responsabil de a se prezenta în fața elevilor ca un model de comunicare corectă și elevată.

În cadrul cursului opțional se vor aplica și activități de evaluare *de tip formativ*, care îl sprijină pe elev în procesul de învățare, de aceea este foarte important ca profesorul să cunoască specificul acesteia, să știe când și cum să aplice metodele și instrumentele evaluării formative, să implice elevii în acțiunea de evaluare, stabilind împreună ce produse ale comunicării orale vor fi supuse evaluării și ce criteriile de evaluare vor fi avute în vedere la aprecierea acestora.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

Documente normative:

1. *Codul Educației al Republicii Moldova*. Chișinău, 2014, nr. 152 din 17.07.2014. Publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 319-324, art. nr. 634 din 24.10.2014
2. Ministerul Educației, Culturii și Cercetării. Cadrul de referință al curriculumului național. Chișinău: Lyceum, 2017.
3. Ministerul Educației al Republicii Moldova. Standarde de eficiență a învățării. Chișinău: Lumina, 2012.
4. Ministerul Educației al Republicii Moldova. Referențialul de evaluare a competențelor specifice formate elevilor. Chișinău, 2014.
5. Cadrul European Comun de Referință pentru Limbi. Bruxelles: 2018

Referințe științifice și metodice:

1. Achiri I., Nastas S., Botgros I. ș.a. *Repere conceptuale privind elaborarea curriculumului la disciplinele opționale*. Chișinău: Institutul de Științe ale Educației, 2017
2. Albu G. *Comunicare interpersonală. Aspecte formative și valențe psihologice*. Iași: Institutul European, 2007
3. Brule A. *Cum dialogăm și cum convingem?* Iași: Editura Polirom, 2000
4. Cartaleanu T. ș.a. *Cursul opțional în școală: experiențe și opinii*. Chișinău: Tipografia UPS „Ion Creangă”, 2015
5. Chicu V. *Curriculum la decizia școlii. Ghid metodologic pentru formarea cadrelor didactice din învățământul preuniversitar*. Chișinău: Știința, 2007
6. Ardeleanu C., Brînzei Gh. *Evaluarea competenței de comunicare orală în limba română*. Pitești: Editura Nomina, 2011
7. Bocoș M. *Didactica disciplinelor pedagogice*. Pitești: Editura Paralela 45, 2008
8. Charaudeau P. *Langage et discours*. Paris: Hachette, 2001
9. Filimon A. *Analiza textului de tip argumentativ*. București: Editura Balneară, 2011
10. Sâmișălan F. *O didactică a limbii și literaturii române: provocări actuale pentru profesori și elevi*. București: Editura Art, 2014
11. Temple Ch., Steele J. *Aplicarea tehnicilor de dezvoltare a gândirii critice*. Adaptare de Tatiana Cartaleanu, Olga Cosovan, Chișinău, 2003